

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2017 m. kovo 21 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Anatolijaus Baranovo (pranešėjas), Irmanto Jarukaičio ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo UAB „15min“ apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. vasario 1 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo UAB „15min“ skundą atsakovui Visuomenės informavimo etikos asociacijai, trečiajam suinteresuotam asmeniui Šarūnui Černiauskui dėl sprendimo dalies panaikinimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

Pareiškėjas UAB „15min“ (toliau – ir pareiškėjas, Bendrovė, apeliantas) kreipėsi su skundu (b. l. 1–11) į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti Visuomenės informavimo etikos komisijos (toliau – ir Komisija) 2015 m. rugpjūčio 31 d. sprendimo Nr. EKS-11/15 „Dėl pripažinimo padarius Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso pažeidimus Šarūno Černiausko publikacijoje „Lietuvos įstaiga dirba Maskvai – įrodyta“ („15min.lt“, 2015-06-18)“ (toliau – ir Sprendimas) dalį, taip pat priteisti bylinėjimosi išlaidas (žyminį mokesį, išlaidas advokato pagalbai apmokėti).

Pareiškėjas nesutiko su Komisijos 2015 m. rugpjūčio 31 d. sprendimo Nr. EKS-11/15 dalimi, kuria nuspręsta, kad trečiojo suinteresuoto asmens Šarūno Černiausko (toliau – ir trečiasis suinteresuotas asmuo) publikacijoje „Lietuvos įstaiga dirba Maskvai – įrodyta“ („15min.lt“, 2015-06-18) (toliau – ir Publikacija) buvo pažeistas 2005 m. balandžio 15 d. žurnalistų ir leidėjų organizacijų atstovų susirinkime patvirtinto ir Žurnalistų etikos inspektorius 2005 m. birželio 10 d. sprendimu Nr. SPR-11 paskelbto Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso (toliau – ir Etikos kodeksas) 3 straipsnis, nustatantis, jog, perteikdamas įvairias nuomones, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas negali skleisti nuomonių, kurios pažeistų teisę bei etiką. Komisija 2015 m. rugpjūčio 31 d. vykusiame posėdyje išnagrinėjusi suinteresuoto asmens Artūro Račo skundą dėl Š. Černiausko publikacijos „Lietuvos įstaiga dirba Maskvai – įrodyta“, 2015 m. birželio 18 d. paskelbtos Bendrovės valdomame portale www.15min.lt, skundžiamame sprendime pripažino, kad Publikacija buvo pažeistas Etikos kodekso 3 straipsnis.

Pareiškėjo nuomone, iš Konstitucijos 25 ir 44 straipsnių, Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 1 ir 2 dalių bei Etikos kodekso 3 straipsnio nuostatų akivaizdu, kad viešosios informacijos rengėjams, skleidėjams ir žurnalistams Lietuvos įstatymai laiduoja informacijos laisvę.

Spaudos laisvė yra teisėta tol, kol vadovaujamosi Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso nuostatomis, laikomasi profesinės etikos normų ir paisoma kitų principų.

Europos Žmogaus Teisių Teismas, aiškindamas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 10 straipsnio taikymą, suformulavo žodžio laisvės ribojimo taisykles. Pagal šias taisykles, saviraiškos laisvė gali būti ribojama, kai egzistuoja visos trys sąlygos: 1) apribojimas yra nustatytas įstatymo; 2) apribojimas galimas tik siekiant apsaugoti Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje nurodytas vertybes, t. y. valstybės saugumą, teritorinį vientisumą, viešosios tvarkos interesus, žmonių sveikatą ir moralę, kitų asmenų orumą ar teises, konfidencialią informaciją ir teisminės valdžios autoritetą bei nešališkumą; 3) saviraiškos laisvės ribojimas turi būti būtinas demokratinėje visuomenėje. UAB „15min“ neginčijo, kad saviraiškos laisvės ribojimai yra nustatyti Visuomenės informavimo įstatyme, o asmenų orumo (juridinio asmens atveju – reputacijos) apsauga įtvirtinta tiek Konstitucijoje, tiek Konvencijoje. Dėl trečios sąlygos Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, kad būtinybė demokratinėje visuomenėje riboti žodžio laisvę nustatoma vadovaujantis proporcingumo principu, kurį taikant turi būti rastas balansas tarp teisės reikšti savo įsitikinimus ir trečiųjų asmenų teisių. Analogiškos pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Pareiškėjo nuomone, jo ir trečiojo suinteresuoto asmens – Publikacijos autoriaus – saviraiškos laisvės ribojimas Sprendimu buvo neproporcingas ir nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Publikacijoje buvo svarstomas svarbus visuomenei klausimas, sulaukęs nemažai visuomenės dėmesio ir išprovokavęs aštrias diskusijas, todėl Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – ir VLKK), atsižvelgdama į nagrinėjamos problematikos lenkų kilmės Lietuvos piliečių teisės rašyti jų vardus ir pavardes oficialiuose Lietuvos dokumentuose gimtosios kalbos rašmenimis mastą, tiek į VLKK išvados dėl Lietuvos Respublikos vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projekto pateikimo metu egzistavusią politinę bei geopolitinę konjunktūrą, galėjo ir turėjo pagrįstai tikėtis aštrios kritikos. Tiek Europos Žmogaus Teisių Teismas, tiek Lietuvos teismai, nagrinėdami saviraiškos laisvės gynimo ir ribojimo bylas, yra ne kartą pažymėję, kad, tiriant ir vertinant informaciją, būtina atsižvelgti į visetą aplinkybių, paskleistų teiginių kontekstą, jų formuluotes. Šis teismų išaiškinimas suponuoja, kad, vertinant Publikacijos turinį, būtina atsižvelgti tiek į politinę, tiek į socialinę aplinką, kurioje ji buvo rengiama ir paviėšinta. Europos Žmogaus Teisių Teismas nuolat pabrėžia, kad spauda privalo pateikti informaciją ir idėjas visais aspektais, kurie turi visuomeninę reikšmę, ir neleidžiama riboti nuomonių reiškimo laisvės politiniais klausimais, kurie yra visuomenės dėmesio centre. Remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, jei valstybės institucijos ar viešojo asmens nuomonė yra provokuojanti ir potencialiai gali sukelti diskusijas, šią nuomonę pateikęs asmuo gali pagrįstai tikėtis stiprios visuomenės reakcijos. VLKK išvada vertintina kaip provokuojanti ir sukelianti diskusijas visuomenėje, dėl jos buvo pareikšta nemažai nuomonių, vertinimų bei reakcijų. Šis klausimas akylai stebimas ir oficialių Lietuvos institucijų, ne kartą pavadintų priešiškomis valstybių specialiųjų tarnybų. Paminėtų aspektų Komisija nevertino.

Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismą, agresyvus žurnalisto tonas ir išsakyta kritika turi būti vertinama atsižvelgiant į emocijas ir pasipiktinimą, kuriuos gali sukelti aptariama žurnalisto situacija. Viešai žinomas ir papildomo įrodinėjimo nereikalauja faktas, kad su tautinių mažumų teisėmis susiję klausimai pagal savo pobūdį yra labai jautrūs, todėl, atsižvelgiant į Publikacijoje nagrinėjamo klausimo svarbą, kritiškas VLKK išvados įvertinimas buvo pateisinamas ir proporcingas. Publikacijos autorius pateikė ne deklaratyvią VLKK kritiką, bet jo samprotavimai ir išvados buvo išsamiai pagrįstos tiek Rusijos žvalgybos destruktiviais ir pavojingais veiksmais Lietuvos teritorijoje, tiek vis blogėjančiais Lietuvos ir Lenkijos santykiais, tiek iš principo šios įsisenėjusios problemos sprendimo svarba ir kt. Vadovaujantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, aštrios kritikos objektyvaus ir suprantamo paaiškinimo buvimas yra faktorius, turintis įtakos vertinant kritikuojančio asmens atsakomybės ribas.

Pareiškėjas pažymėjo, kad VLKK nuomonę visuomenės dalis vertina kaip diskriminuojančią tautines mažumas, todėl autoriaus pavartotos raiškos priemonės buvo leistinos ir proporcingos. Saviraiškos laisvė taikytina ne tik paprastai, nekenksmingai ir nereikšmingai informacijai bei

idėjoms ir tokiai informacijai, kuri įžeidžia, šokiruoja, kelia nerimą valstybei ar kuriam nors jos sluoksniui. Žurnalistų saviraiškos laisvė gali apimti tam tikrą perdėjimą ar provokaciją bei hiperbolizavimą. Įstatymas saugo ne tik žodžio laisvę, bet ir jos raiškos formą. Tam tikrais atvejais, kai nagrinėjama visuomenei jautri socialinė ir politinė problema, agresyvios kritikos ir net užgaulios leksikos vartojimas gali būti pateisinamas. Publikacija buvo išspausdinta 2015 m. birželio 18 d., t. y. tą pačią dieną, kai buvo paviėšinta VLKK išvada, todėl dar ir tuo pateisinama itin emocionali autoriaus pozicija. Komisija šių aplinkybių nevertino.

Autoriaus pavartotos raiškos priemonės pateisinamos siekiu atkreipti visuomenės dėmesį į VLKK sprendimą ir perteikti savo emocijas. Žodžiai „mulkiaiai“, „bukaprotis“, „idiotas“ yra norminiai, įtraukti į visus lietuvių kalbos žodžių žodynus, ir turi šias reikšmes: „mulkis“ – kvailys, žioplys, neišmanėlis; didelis, stambus žmogus; „bukaprotis“ – kas menko proto; „idiotas“ – silpnaprotis, kvailys. Panaudodamas epitetus „filologiniu išsilavinimu apsišarvavę mulkiaiai“, „bukapročio ordino kavalieriai“, „Nuoširdžiai norėčiau tikėti, kad tokius absurdus žarstantys žmonės yra tiesiog idiotai. Nes ant idioto pykti negalima – jis tiesiog natūralus idiotas.“, autorius nesiekė įžeisti, paniekinti, pasityčioti ar skleisti pagrindo neturinčią informaciją. Įgyvendindamas kritikos teisę, taip žurnalistas siekė išreikšti ir perteikti skaitytojui savo pasipiktinimą, jo manymu, neprotingu, diskriminuojančiu ir nepamatuotu VLKK sprendimu. Paminėti žodžiai buvo įterpti siekiant užaštrinti skaitytojų dėmesį, nes tokio pobūdžio problematiką nagrinėjantis straipsnis yra savaime skirtas pasirengusiai skaitytojų auditorijai, gebančiai savarankiškai vertinti ir daryti išvadas. „Vėl kaka“ yra satyrinis, šaržuojantis VLKK apibūdinimas. Suerzinimas yra sudėtinė satyros žanro dalis, todėl šis autoriaus posakis negali būti vertinamas kaip įžeidžiantis. Panaudodamas provokuojančius žodžius straipsnyje, autorius išsikėlė tikslą viešai pakomentuoti valstybinės institucijos sprendimą ir sukelti diskusiją.

Pareiškėjas atkreipė dėmesį, kad Komisija yra pripažinusi, jog portale www.delfi.lt išspausdinto apžvalgininko Andriaus Užkalnio straipsnyje „Emigravai? Ir gerai, durniau“ pažeidimų nėra, kai apibūdinamas emigrantus iš Lietuvos autorius panaudojo adresatus galbūt žeidžiančius frazeologizmus ir epitetus. Komisija taiko dvigubus standartus, ir tai dar kartą patvirtina išvadą apie Sprendimo nepagrįstumą ir cenzūros buvimą valstybinės institucijos veiklos kritikai.

Viešosios informacijos rengėjas, veikdamas sąžiningai, t. y. turėdamas tikslą informuoti visuomenę apie viešąjį asmenį ir jo veiklą tokiais klausimais, kuriuos visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti, gali pateikti informaciją su tam tikrais netikslumais ir išreikšti agresyvią kritiką. Akivaizdu, kad Komisija neatsižvelgė į tai, jog šiuo atveju svarbiausia buvo autoriaus nuomonės paskleidimo tikslas. Š. Černiauskas manė esant būtina atkreipti skaitytojų dėmesį į jo požiūriu, diskriminuojančią ir destruktivią Lietuvos interesams VLKK poziciją, todėl galėjo pateikti kandesnę kritiką, o leidėjas galėjo tokį straipsnį publikuoti. Komisija neįvertino fakto, kad Publikacijos autorius nesiekė ir neturėjo tikslo bei motyvų pažeminti VLKK autoritetą ar įžeisti jos narius. Priešingai – jis, naudodamasis Konstitucijos ir Visuomenės informavimo įstatymo garantuojama saviraiškos laisve, pateikė skaitytojui savo samprotavimus, abejones, mintis ir suteikė galimybę kiekvienam skaitytojui pasidaryti tam tikras išvadas.

Tarptautinėje ir nacionalinėje teismų praktikoje pripažįstama, kad viešajam asmeniui, taip pat ir valstybės įstaigoms, taikytinos gerokai platesnės komentavimo ir kritikos ribos. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo sprendimuose yra nurodęs, kad viešojo intereso klausimų kontekste saviraiškos laisvės apribojimai turėtų būti aiškinami siaurai. Politikų, viešųjų asmenų, valstybės institucijų leistinos kritikos ribos yra platesnės negu privačių asmenų, kad priešingai, nei privatus asmuo, politikas neišvengiamai ir sąmoningai atsiveria nuodugniam kiekvieno savo žodžio bei darbo kontrolei tiek iš žurnalistų, tiek iš plačiosios visuomenės, tad jis turi rodyti daugiau tolerancijos. Viešasis asmuo turi tikėtis nuolatinio padidėjusio visuomenės dėmesio, susitaikyti su tuo, kad dėl savo pastebimumo gali būti labiau komentuojamas ir kritikuojamas, būti atlaidesnis įvairioms nuomonėms apie su juo susijusius duomenis. Tas pats taikytina ir valstybės institucijų veiklos kritikai.

Pareiškėjo nuomone, Komisijos traktavimas, kad žurnalistas neetiškai pavadino VLKK darbuotojus, yra klaidingas. Autorius neketino suasmeninti VLKK veiklos įvertinimo. Publikacijoje

nepaminėti nei VLKK darbuotojų asmens duomenys, nei pareigos. Vien tai, kad visi autoriaus pavartoti epitetai pateikti daugiskaita, neabejotinai patvirtina, jog autoriaus buvo referuojama į VLKK, kaip į instituciją, o ne į pavienius darbuotojus. Publikacija buvo siekiama išreikšti objektyvią VLKK sprendimo kritiką, turint tik pozityvių tikslų – išryškinti įstaigos veiklos trūkumus ir juos pašalinti. VLKK kritika buvo perteikta laikantis kritikos leistinumą ribų.

Pareiškėjo vertinimu, Publikacijos pavadinimas atspindi jos turinį; joje pateikta autoriaus nuomonė, kurios jis neprivalo įrodinėti. Vertinant visą Publikacijos tekstą, akivaizdu, kad teiginys „Lietuvos įstaiga dirba Maskvai – įrodyta“ pateiktas perkeltine prasme, tačiau remiantis Publikacijoje nurodytais faktais. Juo norima pasakyti, kad, atsižvelgiant į susiklosčiusią politinį ir geopolitinį klimatą, tokie VLKK sprendimai, kaip nagrinėjama išvada, tarnauja išimtinai priešiškausi nusiteikusių šalių interesams, bet ne Lietuvai. Autorius šią savo nuomonę išsamiai paaiškino. Be to, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad teisėtas nuomonės, taip pat ir neigiamos, reiškinys apie kitą asmenį nesiejamas su tam tikromis objektyviomis aplinkybėmis ar faktais, kurių tikrumą galima patikrinti, taikant tiesos kriterijų. Nuomonė negali įžeisti kito asmens. Teismas, taikydamas teisės aktus, turi vadovautis priimtais Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimais, kuriais aiškinamos Konvencijos nuostatos bei jų taikymo klausimai.

Atsakovas Visuomenės informavimo etikos asociacija (toliau – ir atsakovas) atsiliepimu į skundą (b. l. 101–104) prašė atmesti skundą kaip nepagrįstą.

Atsakovas nurodė, kad Komisija, 2015 m. rugpjūčio 31 d. išnaginėjusi A. Račo skundą, nustatė, jog Publikacijoje jos autorius Š. Černiauskas kritikavo vieną VLKK sprendimą bei jį priėmusią instituciją. Publikacijoje kritikuojamą sprendimą priėmusi institucija buvo vadinama „Vėl kaka“, o jos nariai (darbuotojai) – „filologiniu išsilavinimu apsišarvavusiais mulkais“, „bukapročio ordino kavaleriais“ ir „idiotais“. Komisija konstatavo, kad žurnalistai turi teisę ir privalo kritiškai vertinti viešąjį administravimą vykdančių institucijų veiklą bei jų priimamus sprendimus. Publikacijoje autorius išreiškė savo nuomonę apie vieną tokios institucijos sprendimą, tačiau posakiai, kuriuos jis panaudojo pavadinti ir apibūdinti šią instituciją bei jos narius (darbuotojus), yra akivaizdžiai įžeidūs ir pažeidžiantys etiką. Komisija taip pat atkreipė dėmesį į straipsnio antraštę „Lietuvos įstaiga dirba Maskvai – įrodyta“, kuri gali būti vertinama ir kaip tam tikras kaltinimas valstybės institucijai, nors Publikacijos autorius jo niekuo nepagrindžia.

Atsakovas pritarė pareiškėjo teiginiams tiek dėl Publikacijos temos aktualumo, tiek ir dėl to, kad VLKK galėjo ir privalėjo tikėtis aštrios kritikos. Sprendime Komisija konstatavo, kad žurnalistai turi teisę kritiškai vertinti viešąjį administravimą vykdančių institucijų veiklą bei jų priimamus sprendimus, tačiau, pagal Etikos kodekso 3 straipsnį, nuomonės, pažeidžiančios teisę bei etiką, negali būti skleidžiamos, nesvarbu, kiek ta publikacijos tema yra aktuali ir (ar) pagrįsta išsakoma kritika. Kadangi kai kurie Publikacijos autoriaus posakiai ir epitetai, pavartoti VLKK bei jos darbuotojų atžvilgiu, yra akivaizdžiai įžeidūs ir neetiški, Komisija visiškai pagrįstai pripažino, kad Publikacijoje buvo pažeistas Etikos kodekso 3 straipsnis.

Atsakovas nesutiko su teiginiais dėl Publikacijoje pavartotų raiškos priemonių leistinumą, proporcingumą ir (ar) pateisinamumą. Nei Etikos kodeksas, nei konkrečiai jo 3 straipsnis nenustato jokių išlygų, leidžiančių skleisti nuomones, pažeidžiančias teisę bei etiką. Nepaisant to, kad žodžiai „mulkais“, „bukaprotis“ ir „idiotas“ yra norminiai, kiekvienam normalaus jautrumo žmogui yra visiškai aišku, jog kai tokie žodžiai viešai adresuojami konkretiems asmenims, jais siekiama pažeminti. Ypač tai pasakytina apie autoriaus sugalvotą ir ne vieną kartą Publikacijoje pabrėžtinai pavartotą naująjį VLKK pavadinimą – „Vėl kaka“. Žodis „kaka“ taip pat yra norminis ir lietuvių kalbos žodynuose apibūdinamas kaip nešvarumas, šlykštumas, nešvarus daiktas.

Pareiškėjo nurodyta A. Užkalnio publikacija ir Komisijos sprendimas dėl jos nėra niekaip susiję su šia byla, be to, skirtingai, nei šiuo konkrečiu atveju, A. Užkalnio publikacija nebuvo skirta konkrečiai apibrėžtam asmeniui, jos autorius iškėlė diskusiją itin opia emigracijos tema, o šią publikaciją paskelbęs portalas „Delfi“ taip pat paskelbė ir daug atsakomųjų publikacijų, kuriose buvo reiškiamos priešingos nuomonės.

Atsakovas sutiko, kad viešąjį administravimą vykdančioms institucijoms taikytinos platesnės komentavimo ir kritikos ribos, tačiau bet kuriuo atveju kritika privalo išlikti etiška ir

neįžeidi. Nagrinėjamu atveju kritikuojamos institucijos ir jos darbuotojų atžvilgiu buvo vartojami akivaizdžiai menkinantys bei įžeidūs epitetai, todėl pareiškėjo teiginiai, jog kritika buvo perteikta laikantis kritikos leistinumo ribų, atmetini.

Tiek pagal Etikos kodekso 3 straipsnio, tiek ir pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies nuostatas nuomonė turi būti reiškiamą etiškai. Publikacijos pavadinime autoriaus išsakyta nuomonė apie galimas Lietuvos institucijos sąsajas su nedraugiška valstybe laikytina ne tik šmeižikiška ir įžeidžiančia šią instituciją ir jos darbuotojus, bet ir gali būti visuomenės supраста kaip viešas kaltinimas padarius Baudžiamajame kodekse nustatytas draudžiamas veikas, todėl tiek Publikacija apskritai, tiek jos pavadinimas laikytini pažeidžiančiais Etikos kodekso 3 straipsnio nuostatas.

II.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2016 m. vasario 1 d. sprendimu (b. l. 147–153) atmetė pareiškėjo skundą kaip nepagrįstą.

Teismas nustatė, kad ginčas šioje administracinėje byloje kilo dėl Komisijos 2015 m. rugpjūčio 31 d. sprendimo Nr. EKS-11/15 dalies, kurioje nuspręsta, jog trečiojo suinteresuoto asmens Publikacijoje buvo pažeistas Etikos kodekso 3 straipsnis, nustatantis, kad, perteikdamas įvairias nuomones, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas negali skleisti nuomonių, kurios pažeistų teisę bei etiką, teisėtumo ir pagrįstumo. UAB „15min“ valdomoje interneto svetainėje www.15min.lt 2015 m. birželio 18 d. buvo paskelbta Publikacija, kurioje buvo vertinama VLKK pozicija dėl asmenvardžių rašymo. Komisija vertino, jog Publikacijos autorius išreiškė nuomonę apie vieną VLKK sprendimą. Ginčo dėl to administracinėje byloje nekilo. Ginčas tarp pareiškėjo ir atsakovo iš esmės vyko dėl to, ar posakiai, kuriuos autorius pavartojo apibūdinti VLKK bei jos narius, bei Publikacijoje nurodytos VLKK sąsajos su Rusija nepažeidžia teisės ir etikos.

Teismas vadovavosi Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalimi, 3 straipsnio 2, 3 dalimis, 22 straipsnio 8 dalies 1 punktu, Etikos kodekso 3 straipsniu.

Įvertinęs Publikacijos turinį, teismas nustatė, kad joje Š. Černiauskas VLKK vadina „Vėl kaka“, o jos nariai įvardijami kaip „filologiniu išsilavinimu apsišarvavę mulkiai“, „bukapročio ordino kavalieriai“, „idiotai“. Bendrovė tvirtino, kad Publikacijoje buvo svarstomas svarbus visuomenei klausimas, todėl VLKK galėjo tikėtis kritikos, o autoriaus pavartotos raiškos priemonės, atsižvelgiant į tai, kad VLKK nuomonė visuomenės dalies yra vertinama kaip diskriminuojanti tautines mažumas, buvo leistinos, proporcingos ir pateisinamos siekiu atkreipti visuomenės dėmesį į VLKK sprendimą bei perteikti žurnalisto emocijas. Teigė, kad autorius veikė sąžiningai, o Publikacijos pavadinimas atspindi jos turinį. Be to, VLKK taikytinos platesnės komentavimo ir kritikos ribos. UAB „15min“ nuomone, Publikacijos autoriaus saviraiškos laisvės ribojimas Sprendimu buvo neproporcingas ir nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje. Teismas su tokia pareiškėjo pozicija nesutiko.

Teismas nurodė, kad ginčo dėl Publikacijoje aptariamų temų aktualumo administracinėje byloje nekilo. Šios aplinkybės atsakovas neginčijo. Administracinėje byloje taip pat nekecionuota, kad žurnalistai turi teisę kritiškai vertinti viešąjį administravimą vykdančių institucijų veiklą bei jų priimamus sprendimus, tačiau paminėtos aplinkybės nesuteikia teisės viešosios informacijos rengėjui ir skleidėjui vartoti įžeidžią bei neetišką posakių valstybės institucijos ar jos darbuotojų atžvilgiu. Bet kuriuo atveju kritika privalo išlikti etiška ir neįžeidi. Kaip teisingai pažymėjo UAB „15min“, žodžiai „mulkis“, „bukaprotis“ ir „idiotas“ yra įtraukti į visus lietuvių kalbos žodžių žodynus, tačiau iš Publikacijos turinio matyti, kad jie adresuoti VLKK nariams. Kai tokie žodžiai adresuojami konkretiems asmenims, akivaizdu, kad jais siekiama pažeminti. Teismo nuomone, trečiojo suinteresuoto asmens pavartotos raiškos priemonės negali būti laikomos proporcingomis ir pateisinamomis, kadangi kritika buvo perteikta nesilaikant jos leistinumo ribų. Viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai jokiais atvejais negali pažeisti teisės ir etikos, kadangi jokių išimčių teisės aktai nenustato. Pažymėjo, kad pareiškėjo paminėta A. Užkalnio publikacija nėra niekaip susijusi su šia administracine byla.

Teismas pabrėžė, kad, atsižvelgiant į aptartas Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas, nuomonė turi būti reiškiamą etiškai. Publikacijoje išsakyta trečiojo suinteresuoto asmens nuomonė apie galimas Lietuvos institucijos sąsajas su nedraugiška valstybe gali būti visuomenės suprata kaip kaltinimas valstybės institucijai padarius teisės aktų draudžiamas veikas. Nors, kaip teisingai pažymėjo UAB „15min“, nuomonė neturi būti įrodinėjama, tačiau ji turi būti reiškiamą laikantis sąžiningumo ir etiškumo kriterijų. Teismo nuomone, Publikacijos teiginiai bei jos pavadinimas, kad Lietuvos valstybės institucija dirba Maskvai, pildo Kremliaus svajones ir pan., nėra kritiški ir jais siekiama išreikšti ne objektyvią VLKK sprendimo kritiką, norint išryškinti šios įstaigos veiklos trūkumus ir juos pašalinti, bet siekiant sumenkinti visuomenės pasitikėjimą paminėta valstybės institucija ir jos darbuotojais.

Teismas, įvertinęs surinktų įrodymų visetą, atsižvelgęs į teisinį reglamentavimą, konstatavo, kad Publikacijoje buvo pažeistas Etikos kodekso 3 straipsnis. Prašoma panaikinti Komisijos sprendimo dalis yra teisėta ir pagrįsta, todėl nėra pagrindo jos panaikinti remiantis pareiškėjo skunde nurodytais ar kitais motyvais. UAB „15min“ skundas atmetinas kaip nepagrįstas (Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 88 str. 1 p.).

Teismas vadovavosi ABTĮ 44 straipsnio 1 dalimi. Kadangi nepatenkino pareiškėjo skundo, nebuvo pagrindo priteisti bylinėjimosi išlaidas.

III.

Pareiškėjas apeliaciniu skundu (b. l. 157–164) prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. vasario 1 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – patenkinti skundą, taip pat priteisti 3 780,34 Eur dydžio bylinėjimosi išlaidas (b. l. 172–174). Apelacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

1. Draudimas žurnalistui pateikti nuomonę (mintis, abejones, paremtas realiais faktais) yra rimtas trukdymas spaudai dalyvauti svarstant visuomenei svarbius klausimus.

2. Publikacijoje buvo išreikšta autoriaus nuomonė aktuali klausimu, todėl negalėjo įžeisti VLKK narių.

3. Siaurinamasis saviraiškos laisvės ir teisės į valstybės įstaigos reputacijos gynimą aiškinimas yra neleistinas. Europos Žmogaus Teisių Teismo ir nacionalinių teismų apibrėžti atvejai, kuomet esant tam tikroms aplinkybėms itin kandi ir netgi įžeidi žurnalistų nuomonė yra leistina ir pateisinama. Pritaikius paminėtas taisykles šiuo atveju, egzistuoja visos reikšmingos aplinkybės laikyti, kad VLKK atžvilgiu išsakyta kritika buvo proporcinga ir teisėta. VLKK nuomonė yra provokuojanti ir potencialiai galėjo sąlygoti diskusijas, todėl žurnalistas, atsižvelgdamas tiek į nagrinėjamos problematikos mastą, tiek į politinę bei geopolitinę konjunktūrą, galėjo pateikti aštresnę kritiką iš esmės diskriminacinę išvadą priėmusios valstybės įstaigos atžvilgiu, o pastaroji turėjo pagrįstai tikėtis stiprios visuomenės reakcijos. Agresyvus žurnalistų tonas ir išsakyta kritika turi būti vertinama atsižvelgiant į emocijas ir pasipiktinimo jausmus, kuriuos gali lemti žurnalistų aptariama situacija; žurnalistų saviraiškos teisė apima ir teisę tam tikrais atvejais kritikuoti, šokiruoti ir provokuoti. Publikacijoje buvo analizuojama VLKK išvada, kuri visuomenės dalies yra vertinama kaip diskriminuojanti tautines mažumas, todėl emocionalus autoriaus įvertinimas politinių–socialinių diskusijų metu, erzinančios ir, tikėtina, trikdančios panaudotos išraiškos priemonės buvo leistinos. Įstatymas saugo ne tik žodžio laisvę, bet ir jos išraiškos formą: tam tikrais atvejais, kai nagrinėjama visuomenei jautri socialinė–politinė problema, agresyvios kritikos ir net užgaulios leksikos naudojimas gali būti pateisinamas. Autorius, skleisdamas nuomonę, veikė sąžiningai (t. y. skleidė informaciją turėdamas tikslą informuoti visuomenę apie viešąjį asmenį ir jo veiklą tokiais klausimais, kuriuos visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti), todėl galėjo išreikšti aštresnę kritiką. Saviraiškos laisvės ribojimai viešojo intereso klausimų kontekste turi būti aiškinami siaurinamai. Viešasis interesas debatų metu nusveria teisėtą interesą apsaugoti trečiųjų asmenų reputaciją net ir tais atvejais, kai debatuose naudojami kitą asmenį įžeidžiantys ir skaudinantys žodžiai. Publikacijos autorius neketino įžeisti VLKK narių ir visi autoriaus panaudoti epitetai buvo adresuoti ne konkrečioms VLKK nariams, o VLKK kaip institucijai. Frazės, kurias Komisija laikė prieštaraujančiomis Etikos kodeksui, Komisijos buvo ištrauktos iš Publikacijos

konteksto ir buvo nagrinėjamos izoliuotai nuo visos Publikacijos turinio. Toks vertinimas prieštarauja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikai, kurioje išaiškinta, kad, sprendžiant dėl paskleistų duomenų pobūdžio, turi būti analizuojamas visas straipsnio ar kalbos kontekstas, o ne atskiri ginčijami sakiniai ar jų dalys. Būtina skirti kritiką dėl valstybinės institucijos veiklos nuo įžeidimų. Šiuo atveju žurnalisto Publikacija buvo siekiama išreikšti objektyvią VLKK sprendimo kritiką, turint tik pozityvių tikslų – norint išryškinti įstaigos veiklos trūkumus ir siekiant juos pašalinti.

4. Negalima antraštės vertinti izoliuotai nuo pačios publikacijos. Žurnalistas antraštės pavadinimu tarytum išveda paralelę su nagrinėjama situacija, hiperbolizuota forma pasakydamas, jog toks VLKK sprendimas yra nagrinėtu aspektu naudingas Rusijai. Vertinant antraštę kartu su publikacija, vidutiniam skaitytojui tampa aišku, ką norėta pasakyti antrašte.

5. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra aiškiai nurodęs, kad teisė reikšti savo mintis ir įsitikinimus yra viena pagrindinių žmogaus teisių. Jeigu byloje bus laikomasi tokios formalios pozicijos, kokios laikėsi Komisija ir pirmosios instancijos teismas, priimdamas skundžiamą sprendimą, tuomet ši svarbi vertybė – saviraiškos laisvė – bus neabejotinai suvaržyta.

Atsakovas atsiliėpimu į apeliacinį skundą (b. l. 169–171) prašo Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. vasario 1 d. sprendimą palikti nepakeistą, o apeliacinį skundą atmesti. Atsiliėpime nurodomi šie pagrindiniai nesutikimo su apeliaciniu skundu argumentai:

1. Pritaria apelianto teiginiams dėl Publikacijos temos aktualumo ir dėl to, jog VLKK galėjo ir privalėjo tikėtis aštrios kritikos. Žurnalistai turi teisę ir privalo kritiškai vertinti viešąjį administravimą vykdančių institucijų veiklą bei jų priimamus sprendimus. Galiojantys teisės aktai jokių išimčių nenumato – tiek pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, tiek ir pagal Etikos kodekso 3 straipsnį nuomonės, pažeidžiančios teisę bei etiką, negali būti skleidžiamos, nepriklausomai nuo publikacijos temos aktualumo ir (ar) išsakomos kritikos pagrįstumo. Kai kurie Publikacijos autoriaus posakiai ir epitetai, pavartoti VLKK ir jos darbuotojų atžvilgiu, akivaizdžiai įžeidūs ir neetiški, todėl Komisija visiškai pagrįstai pripažino, jog Publikacijoje buvo pažeistas Etikos kodekso 3 straipsnis.

2. Gerbia Publikacijos autoriaus ir galbūt nemažos visuomenės dalies neigiamą nuomonę bei jausmus dėl VLKK sprendimo, tačiau kategoriškai nesutinka su teiginiais dėl Publikacijoje panaudotų raiškos priemonių leistinumą, proporcingumą ir (ar) pateisinamumą. Teisės aktai nenumato jokių išlygų, leidžiančių skleisti nuomones, pažeidžiančias teisę bei etiką.

3. Pritaria teiginiui dėl įstatymo saugomų žodžio laisvės išraiškos formų. Būtent saugomos žodžio laisvės išraiškos formos ir yra įtvirtintos Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalyje bei Etikos kodekso 3 straipsnyje ir būtent šias įstatymo saugomas žodžio laisvės išraiškos formas apeliantas pažeidė, kai savo paties prisipažinimu sąmoningai panaudojo įžeidžius žodžius ir epitetus.

4. Sutinka, kad viešąjį administravimą vykdančioms institucijoms ir jų darbuotojams taikytinos platesnės komentavimo ir kritikos ribos, tačiau bet kuriuo atveju kritika privalo išlikti etiška ir neižeidi. Kritikuojamos institucijos ir jos darbuotojų atžvilgiu buvo vartojami akivaizdžiai menkinantys bei įžeidūs epitetai, todėl pareiškėjo teiginiai, jog kritika buvo perteikta laikantis kritikos leistinumą ribų, atmestini.

5. Iš Publikacijos teksto matyti, jog žodžiai „bukaprotis“, „mulkis“ ir „idiotas“ adresuojami būtent VLKK nariams, o ne institucijai. Visi VLKK nariai (jų asmens duomenys) yra nurodyti oficialioje VLKK interneto svetainėje, todėl teiginys, jog nebuvo atskleisti jų asmens duomenys, neatitinka tikrovės. Nors paminėti žodžiai yra normatyviniai, kiekvienam normalaus jautrumo žmogui yra visiškai aišku, jog, kai tokie žodžiai yra viešai adresuojami konkrečioms asmenims, jais siekiama pažeminti. Ypač tai pasakytina apie autoriaus sugalvotą ir ne vieną kartą Publikacijoje pabrėžtinai pavartotą naująjį VLKK „pavadinimą“ – „Vėl kaka“. Teismas padarė teisingą ir pagrįstą išvadą, jog Publikacijos teiginiai bei jos pavadinimas nėra kritiški ir jais siekiama išreikšti ne objektyvią VLKK sprendimo kritiką, norint išryškinti šios įstaigos veiklos trūkumus ir juos pašalinti, bet siekiant sumenkinti visuomenės pasitikėjimą šia institucija ir jos darbuotojais.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

Apeliacinis skundas atmestinas.

Nagrinėjamo administracinio ginčo esmė - pareiškėjo valdomoje interneto svetainėje www.15min.lt 2015 m. birželio 18 d. paskelbtoje Publikacijoje, antrašti (pavadinimu) „Lietuvos įstaiga dirba Maskvai – įrodyta“, jos autoriaus – trečiojo suinteresuoto asmens – Valstybinės lietuvių kalbos komisijos atžvilgiu panaudotų žodžių ir posakių vertinimo Etikos kodekso 3 straipsnio taikymo prasme klausimas.

Publikaciją vertinusi Komisija šioje byloje skundžiamame 2015 m. rugpjūčio 31 d. sprendime Nr. EKS-11/15, konstatuodama, kad pats Publikacijos pavadinimas, taip pat joje esantys posakiai, panaudoti pavadinti ir apibūdinti VLKK kaip instituciją („Vėl kaka“) bei jos narius (darbuotojus) („filologiniu išsilavinimu apsišarvavę mulkiai“, „bukapročio ordino kavalieriai“ ir „idiotai“), akivaizdžiai pažeidžia etiką, pripažino, kad tuo buvo pažeistas Etikos kodekso 3 straipsnis, nustatantis, jog, perteikdamas įvairias nuomones, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas negali skleisti nuomonių, kurios pažeistų teisę bei etiką.

Pareiškėjas, nesutikdamas su tokiu Publikacijos vertinimu, nurodo, kad Komisijos išskirtų (paminėtų) žodžių ir posakių panaudojimą nulėmė Publikacijoje svarstomo klausimo (visuomenės plačiai ir aštriai diskutuojamos problematikos dėl lenkų kilmės Lietuvos piliečių teisės rašyti jų vardus ir pavardes oficialiuose Lietuvos dokumentuose gimtosios kalbos rašmenimis) svarba politinės ir geopolitinės konjunktūros aspektu. Todėl, pareiškėjo manymu, tokiu būdu Publikacijoje pateikta aštri pozicijos VLKK šiuo klausimu kritika turi būti vertinama kaip Europos Sąjungos bei nacionalinės teisės pateisinama ir proporcinga žurnalistų saviraiška.

Kolegija, atsižvelgdama į ginčo šalių išsakytus argumentus ir įvertindama paminėtus Publikacijos pavadinimą bei turinį Etikos kodekso 3 straipsnio taikymo požiūriu, pirmiausia pažymi, kad byloje nėra kvestionuojami nei Komisijos kompetencija spręsti tokio pobūdžio klausimus, nei tai, kad nagrinėjamu atveju Komisija nepažeidė tokiems klausimams nagrinėti nustatytų procedūrinių reikalavimų. Todėl dėl šių nagrinėjamai bylai reikšmingų aplinkybių kolegija toliau nepasisako. Byloje taip pat nėra kvestionuojamas paminėtų (Komisijos ir kolegijos išskirtų) posakių panaudojimo Publikacijoje faktas. Tačiau šis faktas teisės taikymo prasme ginčo šalių interpretuojamas skirtingai. Todėl konstatuotina, kad nagrinėjamai bylai yra aktualus ir reikšmingas ne fakto nustatymo, o teisės taikymo ir aiškinimo klausimas.

Pasisakydama šiuo klausimu, kolegija pažymi, kad Sprendime nurodytų Etikos kodekso 3 straipsnio nuostatų („perteikdami įvairias nuomones, žurnalistai ir viešosios informacijos rengėjai neturi skleisti teisę ir etiką pažeidžiančių nuomonių“) taikymas yra tampriai susietas su Visuomenės informavimo įstatymo įtvirtintais viešosios informacijos rengėjams, skleidėjams, žurnalistams ir leidėjams skirtais veiklos principais, kurie yra atskleisti šio įstatymo 2 straipsnio 36 dalyje (2010-09-30 įstatymo Nr. XI-1048 redakcija) ir 3 straipsnio 2 dalyje (2014-11-25 įstatymo Nr. XII-1357 redakcija). Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalyje yra pateiktas sąvokos „nuomonė“ apibūdinimas ir, be kita ko, nurodyta, kad nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiškai (pabraukta kolegijos). Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, be kita ko, nurodyta, kad viešosios informacijos rengėjai, skleidėjai, žurnalistai ir leidėjai savo veikloje vadovaujami Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, humanizmo, lygybės, pakantos, pagarbos žmogui principais, gerbia žodžio, kūrybos, religijos ir sąžinės laisvę, nuomonių įvairovę, laikosi profesinės etikos normų, Etikos kodekso nuostatų (pabraukta kolegijos). Atsižvelgiant į išvardytas Etikos kodekso ir Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas ir tiesioginę jų tarpusavio sąsają, darytina išvada, kad nagrinėjamai bylai reikšmingos Etikos kodekso 3 straipsnio nuostatos nacionalinės teisės taikymo prasme kartu laikytinos įstatymo (Visuomenės informavimo įstatymo) lygmeniu suformuluotomis

nuostatomis. Tai yra reikšminga Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalies tiesioginio taikymo požiūriu, nes šioje dalyje nurodyta, kad laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Todėl darytina išvada, kad tam tikri Etikos kodekso pažeidimai Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalies taikymo prasme pripažintini patenkančiais į šioje straipsnio dalyje nurodytą leistiną laisvės reikšti įsitikinimus ribojimą. Taigi konstatuotina, kad nacionalinės teisės taikymo požiūriu tam tikri etikos pažeidimai yra netoleruojami ir neleistini tiek įstatymo (Visuomenės informavimo įstatymo), tiek Konstitucijos (25 str. 3 d.) taikymo lygmeniu.

Pasisakydama dėl Konvencijos taikymo byloje nagrinėjamoje situacijoje, kolegija pažymi, kad jos 10 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta teisė į saviraiškos laisvę, apimanti laisvę turėti savo nuomonę, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, o Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsniu garantuojama saviraiškos, informacijos, žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas. Tačiau pabrėžtina, kad saviraiškos laisvė nėra absoliuti. Tai yra įtvirtinta Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje, kurioje, be kita ko, nurodyta, kad naudojimasis šia laisve <...> gali būti sąlygojamas tokių formalumų, sąlygų, apribojimų ar bausmių, kurias numato įstatymas ir kurios demokratiniėje visuomenėje būtinos <...> žmonių sveikatai bei moralei, taip pat kitų asmenų orumui ar teisėms apsaugoti <...>. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad kitų asmenų orumo pažeidimai (su tokiais pažeidimais sietini etikos reikalavimų pažeidimai) gali būti pripažinti neleistiniais ir Konvencijos taikymo prasme.

Vertindama pirmiau nurodytų Publikacijos pavadinimo ir panaudotų posakių visumą aptarto saviraiškos laisvės ribojimo nacionalinėje ir Europos Sąjungos bei teisėje kontekste, kolegija, akcentuodama, kad tai buvo nukreipta į konkrečių asmenų grupę (identifikuojamą darbo santykiais su VLKK asmenų grupę), sutinka su Sprendime nurodytu (Komisijos pritaikytu) šių posakių vertinimu kaip akivaizdžių etikos (pagarbos žmogui principo) pažeidimų Etikos kodekso 3 straipsnio taikymo prasme. Kolegijos manymu, pagrįstai panaudotas akivaizdumo kriterijus suponuoja tai, jog byloje nagrinėjamoje situacijoje Publikacijos autoriaus padaryti etikos pažeidimai savaime yra pakankami konstatuoti, kad nagrinėjamai bylai nėra aktualus pareiškėjo nurodytas proporcingumo principo taikymas, t. y. šiems pažeidimams įvertinti Etikos kodekso 3 straipsnio taikymo prasme neturi įtakos nei Publikacijoje iškeltos temos aktualumas, nei pareiškėjo nurodyti jos autoriaus saviraiškos tikslai.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, taip pat pritardama kitiems pirmosios instancijos teismo argumentams (jų nekartodama), kolegija daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė bylai reikšmingą teisinį reguliavimą bei priėmė teisingą ir pagrįstą sprendimą.

Taigi tenkinti pareiškėjo apeliacinį skundą jame nurodytais motyvais pagrindo nėra. Kolegija nenustatė kitų, tarp jų ir procesinių, pagrindų panaikinti arba pakeisti pirmosios instancijos teismo priimtą sprendimą (ABTĮ 136 str.).

Vadovaudamasi Administracinių bylų teisenos įstatymo (1999 m. sausio 14 d. įstatymo Nr. VIII-1029 redakcija, galiojusi iki 2016 m. birželio 30 d.) 140 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. vasario 1 d. sprendimą palikti nepakeistą, o pareiškėjo UAB „15min“ apeliacinį skundą atmesti.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai

 Anatolijus Baranovas
 Irmantas Jarukaitis
 Skirgailė Žalimienė